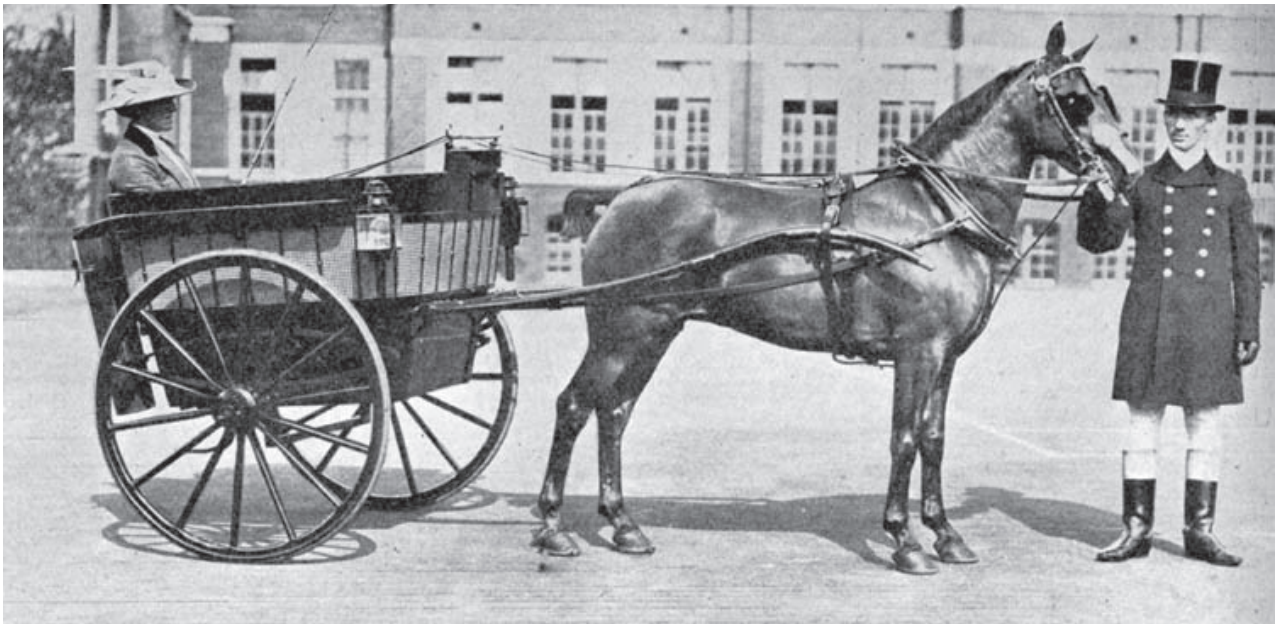

De tonneau

De tonneau is op de tijdlijn van de rijtuig-geschiedenis, een redelijk laat ontwikkeld rijtuig. Het werd rond 1889 ontwikkeld als alternatief voor de dog-cart en is een klein tweewielig rijtuig met als belangrijkste kenmerk de kleine tonvormige kast met twee tegenovergestelde zitbanken evenwijdig aan de rijrichting.

In 1889 publiceerde "Le Guide du Carrossier" voor het eerst een afbeelding van een tonneau onder de naam "char à bancs poney". Pas in 1893 publiceerde dezelfde uitgever een werkplan en technische beschrijving en werd de naam "voiture tonneau ou governess car" gegeven.

Het ontstaan van het rijtuig kan toegeschreven worden aan Engelse rijtuigbouwers. Bewijzen hiervan zijn de publicaties van vier verschillende modellen in "The Coach Builders, Harness Makers and Saddlers Art Journal" in 1891.

Er worden verschillende namen aan het rijtuig gegeven. Men spreekt over een tonneau, governess cart of tub cart. Ieren spreken wel eens over een inside cart.

Er is normaal plaats voor vier personen, doch enigszins wat krap voor 4 volwassenen. De menner zit zijdelings en half gedraaid. Hiervoor werd speciaal beenruimte voorzien in de rechterzitting. Zo kon de menner toch wat comfortabel plaatsnemen. Toch is het mennen van een tonneau niet altijd de meest ontspannende manier van mennen en leende dit rijtuig zich ook moeilijk voor het rijden van wedstrijden.

Het was om die reden dat er in Engeland aparte wedstrijden werden gehouden voor tonneau's getrokken door pony's.

Achteraan het rijtuig was een deurtje voorzien dat enkel langs de buitenkant kon geopend worden. Dit bood extra veiligheid bij het vervoeren van kinderen. Om vlot in te stappen was centraal een opstap geplaatst. De wielen waren afhankelijk van het gebruik, voor pony's of paarden, van een redelijke maat, meestal uitgerust met ellipsveren. Er waren altijd spatborden voorzien.

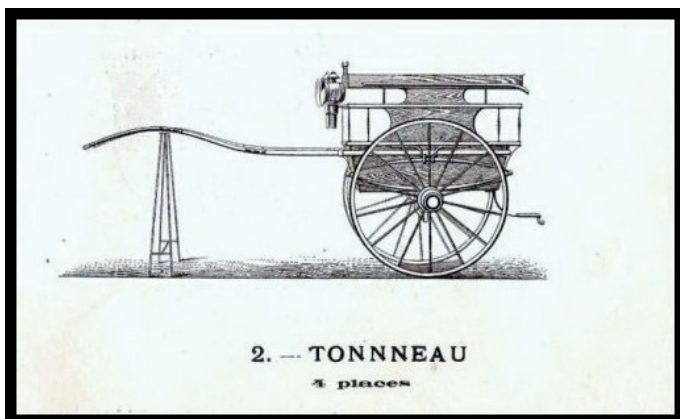
Typisch voor de tonneau is de verlaagde as. Hierdoor kon het rijtuig vrij laag gebouwd worden en werd een laag zwaartepunt bekomen. Hierdoor werd het rijtuig zeer stabiel.

Tonneau Henri Binder met zonnedak

In de zomermaanden kon de tonneau uitgerust worden met een zonnedak of grote parasol.

De tonneau kon zowel gebouwd worden met volle panelen of opengewerkt met spijltjes op de zijkant. Op het rijtuig werden meestal kleine lampen geplaatst met vierkante kast en ovaalvormige of ronde reflectoren.

De tonneau kon gepresenteerd worden in blanke lak. Het rijtuigje werd dan gereden met een bruin borsttuigje. De tonneau werd wel vaker in donkere kleuren geschilderd met soms een kleurrijk accent. De bekleding kon zowel laken, tweed of leder zijn, dit volledig afhankelijk van de smaak en de beurs van de opdrachtgever. Ook de keuze voor ijzer- of rubberbeslag was afhankelijk van het gebruik van het rijtuig.

Tonneau's die hoofdzakelijk in stedelijk gebied reden werden meestal op rubber geplaatst.

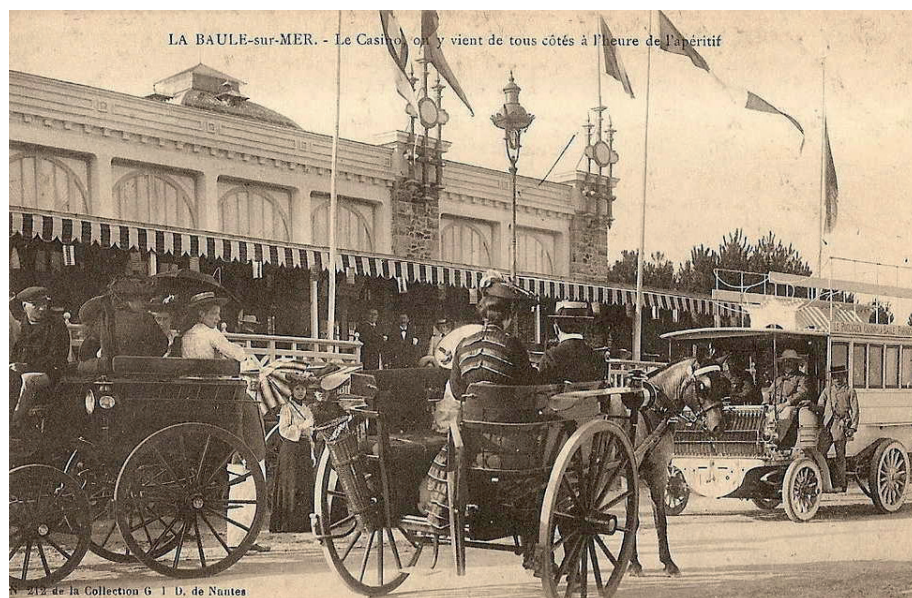
Een paraplumand aan de linkerkant van het rijtuig was een veel gebruikt attribuut. Ook werd wel vaker een rijtuigklok vooraan het rijtuig geplaatst. In heuvelachtige gebieden werd de tonneau uitgerust met een rem. Deze kon ofwel buiten het rijtuig (trek- of duwrem) of binnen het rijtuig (draairem) geplaatst worden.

Het was de bedoeling om het rijtuig licht genoeg te bouwen om een pony of cob in te kunnen spannen. Deze pony moest daarbij voldoende betrouwbaar zijn om gemend te kunnen worden door een dame. Hierdoor ontstond ook de Engelse benaming van het rijtuig (governess cart) omdat het rijtuig ook veel gebruikt werd door gouvernantes om de kinderen te vervoeren. In de tonneau konden de kinderen goed in de gaten gehouden worden en konden ook zo goed als niet uit het rijtuig vallen of zich kwetsen aan de wielen.

Naast het gebruik door gouvernantes was de tonneau ook bijzonder populair bij dokters en dierenartsen. Deze konden gemakkelijk hun spullen in het rijtuig vervoeren. Ook was het rijtuig populair als huurrijtuig met pony of ezel in de mondaine badplaatsen.

Een eigenaar kon vrij kiezen of hij de tonneau uitbracht in stadsaanspanning of in landaanspanning. Er bestaan voldoende voorbeelden van grooms in livrei, als voorbeelden van landaanspanning. De tonneau kon zowel met gareeltuig als met borsttuig worden gereden. De tonneau kan zowel gerekend worden tot de parkrijtuigen als tot de sportrijtuigen.

Heel vaak nam men het niet te nauw met de etiquetteregels bij het rijden van de tonneau. Normaal leende het rijtuig zich bijvoorbeeld niet tot het tandem-rijden. Koningin Wilhemina van Nederland hield er echter van om met haar tandem Shetland pony's over het Scheveningse strand te rijden.

De tub cart was een grotere en zwaardere versie van de tonneau. De meeste tonneau's hadden een houten kast, doch sommige zoals onderstaande foto hadden vlechtwerk. De gevlochten versie was vooral

populair in Amerika. Gevlochten rijtuigen waren goedkoop, pretentieloos en populair op het platteland. Niettegenstaande dat, raakten ze toch in onbruik na een vernietigend artikel in het magazine "Punch".

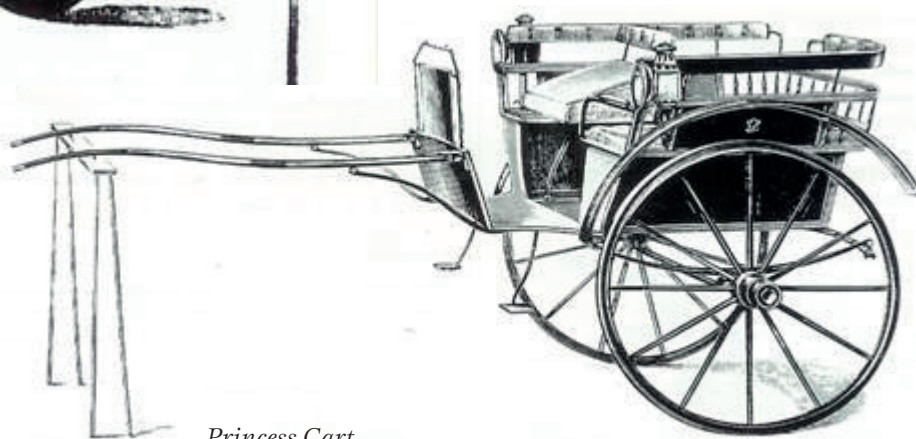
Een eenvoudiger en goedkopere versie, gemaakt door de East Yorkshire & Crosskill's Cart & Wagon Co. Ltd in Beverley werd de Beverley Cart genoemd. Later ontstonden ook varianten zoals daar zijn de Princess Cart, de nonnenkar (een tonneau met vaste bovenbouw) of de demi tonneau (Garden Cab). Ook werd wel eens een tonneau geplaatst op een vierwielig onderstel. Deze laatste was echter zeldzaam.

In België waren het vooral de kleinere rijtuigbouwers die zich toededen op het bouwen van de tonneau of Garden Cab. De gebroeders Barbier uit Zwevezele presenteerden op de tentoonstellingen in Parijs (1900) en Brussel (1910) een model. Ze behaalden er zelfs een zilveren medaille mee.

Tekst: Christian Lesieur

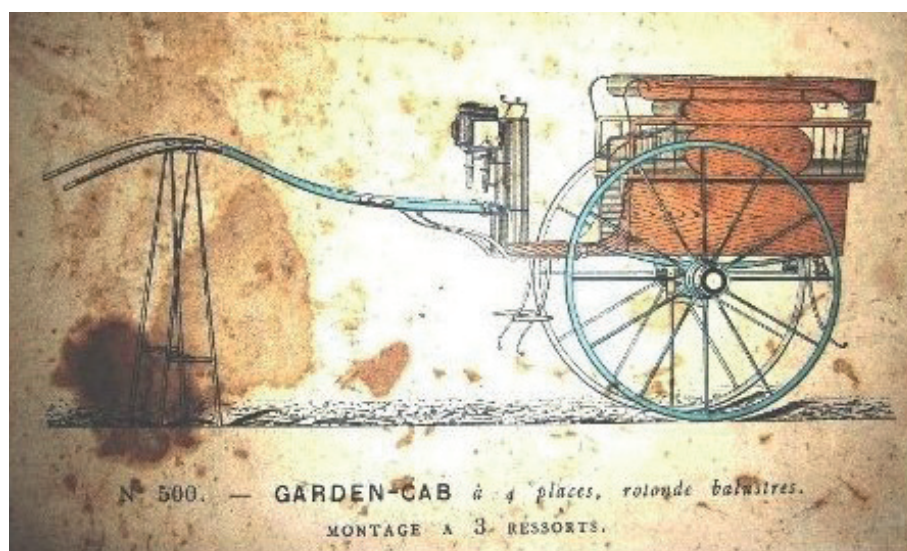
Beverley Cart

Princess Cart

Demi tonneau, Belvalette – Paris

Garden Cab

